

Utvärdering av yrkes- introduktionsanställningar

RAPPORT 2016:3

KONKURRENSVERKET
Swedish Competition Authority

Utvärdering av yrkesintroduktionsanställningar

Konkurrensverkets rapportserie 2016:3

Konkurrensverket april 2016

Utredare: Ann-Britt Bern (projektledare), Jaewon Kim och
Stefan Åkerblom

ISSN-nr 1401-8438

E-print, Stockholm 2016

Foto: Matton Images

Förord

Sedan den 15 januari 2014 ger staten ekonomiskt löne- och handledningsstöd till företag som anställer en ungdom på yrkesintroduktionsavtalet. Regeringen har gett Konkurrensverket i uppdrag att utvärdera effekterna av stödet för yrkesintroduktionsanställningar. Konkurrensverket ska enligt uppdraget fokusera på konkurrens-effekter av stödet då enbart arbetsgivare som omfattas av kollektivavtal om yrkesintroduktion kan ta del av stödet.

Det är viktigt att utvärderingar görs av offentliga stöd till företag eftersom det kan finnas konkurrensnedvridande effekter kopplade till dessa. Hur stora effekterna kan bli beror bland annat på utformningen av stöden och hur stora stöd som ges.

Arbetet med utvärderingen har varit förenat med vissa metodiska utmaningar. Uppgifter om ekonomiskt resultat för samtliga utvärderade företag har enbart funnits för 2014 och den långsamma volymtillväxten av yrkesintroduktion under 2014 har medfört förhållandevis små utbetalningar till företagen. Flertalet berörda företag har även haft utbetalningar från andra anställningsstöd. Detta har gjort det svårt att isolera effekterna av just stödet för yrkesintroduktion.

Stockholm april 2016

Dan Sjöblom
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	5
Summary	7
1 Inledning	10
1.1 Notifiering av stödet till kommissionen	10
1.2 Stöd till yrkesintroduktionsanställningar	11
1.3 319 arbetsgivare beviljades stöd år 2014	14
1.4 Utbetalningar av stöd under 2015	17
2 Användningen av anställningsstöd	19
2.1 Motiv för att använda stödet för yrkesintroduktion	22
3 Anställningsstöds eventuella effekter på konkurrensen	27
4 Utvärdering har enbart varit möjligt för ett räkenskapsår	30
4.1 Litet empiriskt underlag och kort utvärderingsperiod	30
5 Inga signifikanta effekter på företagens ekonomiska resultat	35
5.1 Företag som ingår i DID-analysen	35
5.2 Utbetalning av stöd under 2014	37
5.3 Ingen statistisk säkerställd skillnad mellan stödföretag och företag i kontrollgruppen	40
5.4 Slutsatser	41
6 Källor	43
Bilaga 1	46
Bilaga 2	49

Sammanfattning

Sedan januari 2014 ger staten ekonomiskt löne- och handledningsbidrag till arbetsgivare som har anställt på yrkesintroduktionsavtal. Under 2014 fattade Arbetsförmedlingen beslut om 902 yrkesintroduktionsanställningar för 319 arbetsgivare. Sammanlagt utbetalades 12 miljoner kronor i stöd för yrkesintroduktion till 271 arbetsgivare.

Det är enbart företag med kollektivavtal eller hängavtal om yrkesintroduktion som kan ansöka om stödet. Det totala antalet beviljade ansökningar om stöd för yrkesintroduktionsanställningar sedan det ekonomiska stödet införlivades uppgick i mars 2016 till omkring 2 100 stycken.

Konkurrensverkets utvärdering har bestått av att jämföra ekonomisk utveckling mellan företag som fått utbetalningar av lönesubvention för yrkesintroduktion och företag som inte haft motsvarande stöd. Det har enbart varit möjligt att utvärdera ekonomiska effekter för 2014, det vill säga det första av de två år som stödet för yrkesintroduktion funnits, eftersom uppgifter för samtliga företags resultat för 2015 inte funnits tillgängliga.

Det har heller inte varit möjligt att uttala sig något om eventuella effekter av stödet för företag utan kollektivavtal eftersom uppgifter om vilka företag som har kollektivavtal inte är offentliga.

Under såväl 2014 som 2015 fanns majoriteten av de yrkesintroduktionsanställda i privat sektor, de flesta inom byggbranschen och verkstadsindustrin. Merparten av företagen som ansöker om stödet är små företag.

Av de 191 arbetsgivare som ingår i Konkurrensverkets utvärdering och som fått utbetalt stöd för yrkesintroduktion hade cirka 60 procent av företagen även andra anställningsstöd. Stödet för yrkesintroduktion utgjorde omkring 10 procent av totalt utbetalt anställningsstöd för dessa företag under 2014.

För de företag som hade stöd för yrkesintroduktion såväl som något annat anställningsstöd har alltså andra anställningsstöd troligen haft en större ekonomisk betydelse.

Analysen visar att stödet för yrkesintroduktion inte hade ett statistiskt säkerställt samband avseende företagens resultat och rörelse-resultat per anställd.

Konkurrensverket har sammantaget funnit att stödet för yrkesintroduktionsanställningar under 2014 inte var av sådan ekonomisk betydelse att det skulle kunna snedvrída konkurrensen mellan företag som har stöd för yrkesintroduktion och företag som inte har motsvarande stöd. Det säger dock inget om vilka effekter stödet hade kunnat få om stödet hade haft de väsentligt högre volymerna av yrkesintroduktionsstöd som var prognostiserat.

Analyserna omfattar relativt få företag och enbart ett räkenskapsår. Därför är det inte möjligt att dra några generella slutsatser av anställningsstöds effekter på konkurrensen utifrån den här utvärderingen. Då stora belopp av olika anställningsstöd betalas ut årligen och en del företag i högre utsträckning använder anställningsstöd finns det anledning att anta att konkurrensförhållanden mellan företag kan påverkas. Anställningsstöds effekter på konkurrensen på olika marknader bör därför undersökas närmare.

Summary

Since January 2014, the Swedish government has been providing economic support in the form of financial payroll and training/guidance subsidies for employers who recruit staff via vocational introduction agreements. During 2014, Arbetsförmedlingen initiated 902 vocational introduction agreements with 319 different employers. A total of SEK 12 million in financial support was paid out to 271 employers in respect of vocational introductions.

Only companies with collective agreements or local collective agreements concerning vocational introductions can apply for the support. From its inception up to Mars 2016, a total of around 2 100 applications for economic support for vocational introductions have been granted.

The Swedish Competition Authority's evaluation has involved comparing the economic development of those companies receiving payroll subsidies for vocational introductions with the corresponding development of those companies not receiving economic support. It has only been possible to evaluate the economic effects for 2014, i.e. for the first of the two years in which the support for vocational introductions has been provided, since it has not been possible to obtain information for all companies in respect of their 2015 results.

Nor has it been possible to comment on the possible effects of the support for companies not subject to collective agreements (i.e. companies who have not had the opportunity to benefit from the subsidies) since there is no information publicly available that specifies which companies have collective agreements.

During both 2014 and 2015, the majority of vocational introductions took place within the private sector, mostly within the construction and engineering industries. Most of the companies that apply for the support are small enterprises.

Of the 191 employers included in the Authority's evaluation, around 60 per cent also benefitted from other employment subsidies. The economic support for vocational introductions comprised around 10 per cent of the total employment subsidies paid out to these companies in 2014.

For those companies receiving both support for vocational introductions and other employment subsidies, the other subsidies have therefore had a greater economic impact.

The analysis shows that there was no statistically significant correlation between the support for vocational introductions and the results and operating profits per employee of the companies in question.

All in all, the Swedish Competition Authority has found that the support provided in respect of vocational introductions during 2014 was not sufficiently significant, financially speaking, to distort the competition between those companies receiving support and those not receiving support. However, it says nothing about what effects the support might have had if the uptake volumes for vocational introductions had been considerably higher, as was forecast.

Since the analyses cover relatively few companies, and only one financial year, it is impossible, on the basis of this evaluation, to draw any conclusions regarding the effects that employment subsidies has on competition. Since large amounts of employment subsidies are paid out annually, and some companies benefit from this

support to a greater extent than others, there is reason to fear that this could have an impact on the conditions for competition between companies. The effects of employment subsidies on competition in various different markets should therefore be examined in greater detail.

1 Inledning

Sedan den 15 januari 2014 ger staten ekonomiskt löne- och handledningsbidrag till arbetsgivare som anställer på yrkesintroduktionsavtal. Det är enbart arbetsgivare med kollektivavtal eller hängavtal om yrkesintroduktionsanställning som kan ansöka om anställningsstödet. Konkurrensverket har med anledning av detta fått i uppdrag av regeringen att ur konkurrenshänseende utvärdera stödet för yrkesintroduktionsanställningar:

”Konkurrensverket ska fokusera på konkurrenseffekter av stödet för yrkesintroduktionsanställningar i ljuset av selektiviteten i åtgärden (bara arbetsgivare som omfattas av kollektivavtal om yrkesintroduktion kan få ta del av stödet).”¹

1.1 Notifiering av stödet till kommissionen

Enligt artikel 107.1 i Europafördraget (EUF) är statligt stöd i princip oförenligt med den gemensamma marknaden. För att sådana stöd inte ska vara förbjudna måste regeringen meddela (notifiera) stödet till Europeiska kommissionen.²

Regeringen meddelade ett stöd för en initial period på tre år.³ Om de utvärderingar som ska genomföras under perioden inte visar

¹ Arbetsmarknadsdepartementet (2014).

² Reglerna om statligt stöd gäller endast de åtgärder som uppfyller alla kriterier i 107.1 EUF: överföring av statliga medel, ekonomisk fördel, selektivitet, hotar eller snedvrider konkurrensen, och påverkan på handel mellan medlemsländer. Stödet ska medföra en ekonomisk fördel som företaget inte skulle ha fått i sin normala verksamhet och under normala marknadsvillkor.

³Perioden 15 januari 2014–31 dec 2016.

några negativa effekter så avser regeringen att förlänga stödet ytterligare två år.⁴

I sitt beslut om att godkänna stödet ansåg Europeiska kommissionen att det statliga stödet var inriktat på ett väl avgränsat mål av gemensamt intresse, det vill säga främja en hög sysselsättningsnivå, särskilt bland yngre.

Kommissionen godtog den svenska särordningen på arbetsmarknaden med kollektivavtal och hög facklig anslutningsgrad. Kommissionen godtog även att arbetsmarknadens parter aktiva deltagande i utformning och övervakning av åtgärden är nödvändig för införandet av yrkesintroduktionsanställningar.

Den konkurrensnedvridning som kan uppstå ansåg kommissionen inte gå utöver vad som kan godtas med hänsyn till syftet med åtgärden att uppnå ett mål av gemensamt intresse. Kommissionen noterade vidare åtgärdens begränsade varaktighet och att en eventuell förlängning måste anmälas på nytt till kommissionen och bedömas på grundval av de erfarenheter och utvärderingar som gjorts under den första tillämpningsperioden.⁵

1.2 Stöd till yrkesintroduktionsanställningar

Det totala antalet beviljade ansökningar om stöd för yrkesintroduktionsanställningar sedan stödet införlivades uppgick i mars 2016 till drygt 2 100 personer.⁶

⁴ Arbetsmarknadsdepartementet (2013).

⁵ Europeiska kommissionen (2013).

⁶ Arbetsförmedlingen.

Yrkesintroduktionsavtal är branschspecifika kollektivavtal om anställningar för personer (15–24 år) som saknar relevant yrkeserfarenhet eller har varit arbetslösa i minst tre månader.⁷ I januari 2016 fanns det 40 branschavtal om yrkesintroduktionsanställning.

Det ekonomiska stödet för yrkesintroduktionsanställningar är utformat som en rättighet. Det innebär att Arbetsförmedlingen inte gör någon arbetsmarknadspolitisk bedömning vid ansökan utan betalar ut stödet till de arbetsgivare som uppfyllt de krav som ställs.⁸ Arbetsförmedlingen har dock i uppdrag att använda stödet för yrkesintroduktionsanställningar som ett verktyg i arbetet med att unga arbetslösa ska komma i arbete.

Det statliga stödet ska ge arbetsgivaren ekonomiska incitament att anställa unga inom ramen för yrkesintroduktionsavtalen.⁹ Regeringen bedömde att efter tre år skulle omkring 7 000 personer ha en yrkesintroduktionsanställning, och på längre sikt i genomsnitt 30 000 personer i månaden vid full volym.¹⁰ Kostnaden beräknades bli cirka 0,3 miljarder kronor per 5 000 yrkesintroduktionsanställningar,¹¹ med andra ord omkring 60 000 kronor per yrkesintroduktionsanställd.¹²

⁷ Anställningen pågår minst sex månader men högst 12 månader. En ungdom kan själv söka upp en arbetsgivare eller ta hjälp av Arbetsförmedlingen att hitta en arbetsgivare med kollektivavtal/hängavtal om yrkesintroduktion.

⁸ Syftet med en arbetsmarknadspolitisk bedömning är att bedöma vilka behov och möjligheter en person har att få ett jobb, och om det då är motiverat att ge en programinsats, till exempel arbetsmarknadsutbildning, praktik eller anställningsstöd.

⁹ Arbetsmarknadsdepartementet (2013) DS 2013:20, sid 19.

¹⁰ EU-kommissionen samt Ds 2013:20.

¹¹ Arbetsmarknadsdepartementet (2013) Ds 2013:20.

¹² Centrala partsorganisationer har under 2014 även kunnat ansöka om bidrag för särskilda främjandeinsatser. Totalt har drygt 12 miljoner kronor beviljats för särskilda främjandeinsatser (sprida information) avseende yrkesintroduktionsavtal. Medlen har utbetalats till sammantaget 14 centrala partsorganisationer. Arbetsmarknadens parter kan även ansöka om ett statsbidrag för utvecklingsinsatser inom handledning och lärande på arbetsplatser.

Lönesubventionen som arbetsgivaren får motsvarar arbetsgivaravgiften på 31,42 procent. Arbetsgivaren betalar lön enligt kollektivavtal. Lönesubventionen baseras på vad den anställde får i lön, minus avdraget för utbildnings- eller handledningsdelen. Den högsta lönesumman som en arbetsgivare kan få lönesubvention för är 18 750 kronor. Med en tjänst på 85 procent (15 procent handledning eller utbildning) innebär detta att en arbetsgivare kan få en ersättning på knappt 6 000 kronor per yrkesintroduktionsanställd (lönesubvention).¹³

Därtill kan arbetsgivaren få ett handledningsbidrag med 115 kronor per dag vid heltidsarbete, eller ungefär 2 500 kronor per månad och yrkesintroduktionsanställd.¹⁴

Regeringen aviserade i april 2016 ändringar i förordningen om yrkesintroduktion (SFS 2013: 1157) som innebär att stödet utvidgas till att även omfatta nyanlända och långtidsarbetslösa som är 25 år eller äldre. En förutsättning för att det utvidgade yrkesintroduktionsstödet ska kunna lämnas är att parterna på arbetsmarknaden kommit överens om yrkesintroduktionsavtal som omfattar de nya målgrupperna nyanlända och långtidsarbetslösa.

Inom Regeringskansliet bereds nu även frågan om att yrkesintroduktionsstödet även ska kunna gälla för de arbetsgivare som saknar kollektivavtal. En förutsättning för detta är att villkoren för den anställde motsvarar kollektivavtalsnivå och att den utbildning och handledning som arbetstagaren har rätt till kan säkerställas. Regeringen avser att återkomma om detta.

¹³ Arbetsförmedlingens faktablad (2015).

¹⁴ Anställningen är på 85 procent arbete och 15 procent handledning. Handledningsbidraget grundar sig på en anställningsgrad som är 100 procent. Är anställningen på deltid så reduceras handledningsbidraget procentuellt (Arbetsförmedlingen).

Därutöver anpassar regeringen också yrkesintroduktionsstödet till Europeiska kommissionens allmänna gruppundantagsförordning (GBER). Dels införs en bestämmelse som innebär att stödet inte får lämnas till en arbetsgivare som sagt upp en eller flera arbetstagare på grund av arbetsbrist de senaste 12 månaderna. Dels införs en bestämmelse som innebär att en arbetsgivare inte kan få stöd om den har ett betalningskrav till kommissionen. Genom att stödet anpassas till GBER kommer Sverige inte behöva gå igenom ett förfarande för att få ett individuellt undantag för stödordningen. Förändringarna i förordningen träder i kraft 1 juni 2016.¹⁵

1.3 319 arbetsgivare beviljades stöd år 2014

Under 2014 beviljades 319 arbetsgivare stöd för yrkesintroduktionsanställningar, varav 304 arbetsgivare fanns inom privat sektor. Stöd för yrkesintroduktionsanställningar används hittills främst av privata arbetsgivare inom byggbranschen och industrin.¹⁶

Majoriteten av arbetsgivarna hade små verksamheter. Knappt 45 procent av de arbetsgivare som hade ansökt om stöd för någon yrkesintroduktionsanställd hade mellan 1–10 anställda. Knappt 20 procent hade mellan 11–20 anställda. Tre arbetsgivare hade inga anställda när de ansökte om stöd för en person vardera på yrkesintroduktionsavtal.

¹⁵ Regeringskansliet Pressmeddelande 21 april 2016

¹⁶ Flest antal ansökningar och beslut om yrkesintroduktionsanställda, 469 stycken, fanns 2014 inom det avtal som tecknats mellan IF Metall och Teknikföretagen. Flest antal företag som hade beviljats stöd för yrkesintroduktionsanställda år 2014 fanns inom det avtal som tecknats mellan Svenska Elektrikerförbundet och Elektriska installatörsorganisationen, närmare bestämt 139 företag. 15 kommuner eller landsting beviljades stöd för 114 personer.

Det var vanligast att ha beslut om att ha en person anställd på yrkesintroduktionsavtal under 2014, vilket 75 procent av de 319 arbetsgivarna hade. Näst vanligast var två yrkesintroduktionsanställda, vilket 14 procent av arbetsgivarna hade.

Fördelningen av företag/organisationer och antal beslut om yrkesintroduktionsanställda per bransch¹⁷ år 2014 sammanfattas i Tabell 1.

Tabell 1 Totalt antal arbetsgivare och antal beslut om yrkesintroduktionsanställda per bransch, år 2014

Bransch	Antal arbetsgivare	Antal personer som omfattas av beslut om YA
Byggverksamhet	143	205
Verkstadsindustri	69	463
Tillverkning och utvinning, energi och miljö, exklusive verkstad	35	41
Handel	28	45
Finansiell verksamhet, företags-tjänster	16	18
Offentlig förvaltning m.m.	11	94
Vård och omsorg	6	21
Jordbruk, skogsbruk och fiske	3	3
Personliga och kulturella tjänster	3	3
Utbildning och forskning	1	3
Hotell och restaurang	1	2
Transport	1	1
Uppgift saknas	2	3
Total	319	902

Källa: Arbetsförmedlingen. Konkurrensverkets bearbetning.

¹⁷ Branschindelningen är Arbetsförmedlingens klassificering av branscher. Posten "Uppgift saknas" omfattar två företag med avtal IF Metall Gemensamma.

Att verkstadsindustrin hade ungefär hälften av alla beslut om yrkesintroduktionsanställningar under 2014 beror i huvudsak på att sex bolag inom Volvo beviljades stöd för knappt 400 personer.

Arbetsgivare fick totalt 12 miljoner i utbetalt stöd år 2014

För 2014 uppgick de totala utbetalningarna för lönesubvention till omkring 7 miljoner kronor. Utbetalningarna för handledarstöd uppgick sammanlagt till knappt 5 miljoner kronor.¹⁸ Av de 319 arbetsgivare som beviljades stöd under 2014 var det 271 arbetsgivare som fick utbetalningar av stödet under 2014.¹⁹ Av dessa var det 28 arbetsgivare som inte erhöll någon lönesubvention under 2014 utan enbart handledningsbidrag.

Den genomsnittliga lönesubventionen per arbetsgivare uppgick till 30 000 kronor år 2014 (se Tabell 2).

Tabell 2 Utbetalning av yrkesintroduktionsstöd, år 2014 (kronor)

	Antal arbetsgivare	Medel	Median	Min	Max
Lönesubvention	243	29 926	17 514	1 445	834 702
Handledningsbidrag	271	17 810	10 580	516	46 1265

Källa: Arbetsförmedlingen. Konkurrensverkets bearbetning.

De två arbetsgivare som under 2014 mottog de största beloppen avseende lönesubvention, omkring 800 000 kronor respektive 600 000 kronor, fanns inom offentlig sektor. Den arbetsgivare som mottog lägst utbetalning erhöll endast 1 400 kronor och fanns inom privat sektor.

¹⁸ Arbetsförmedlingen.

¹⁹ Att inte samtliga 319 arbetsgivare fick ersättning utbetald under 2014 beror antagligen på att alla anställningar inte påbörjades under 2014.

1.4 Utbetalningar av stöd under 2015

Under 2015 fattade Arbetsförmedlingen 1 076 beslut om yrkesintroduktionsanställning.²⁰ Totalt hade 683 arbetsgivare yrkesintroduktionsanställda under 2015.

Av de 319 arbetsgivare som fick utbetalt stöd under 2014 erhöll 249 arbetsgivare även utbetalt stöd under 2015.

Tabell 3 Antal arbetsgivare som fått utbetalt stöd för yrkesintroduktion under 2014 och 2015

Arbetsgivare som fått utbetalt stöd	2014	2015
Antal nya arbetsgivare	271	396
Antal arbetsgivare från 2014		249
Totalt	271	645

Källa: Arbetsförmedlingen. Konkurrensverkets bearbetning. I tabellen ingår enbart arbetsgivare som mottagit utbetalningar av stödet under 2014 och 2015.

Under 2015 uppgick de totala utbetalningarna av stödet till knappt 84 miljoner kronor. Det var framförallt privata arbetsgivare som mottog stöd.

I tabell 4 presenteras en sammanställning av utbetalda belopp per år och arbetsgivare. De spridningsmått som visas är minsta utbetalda belopp som en arbetsgivare fått (mini), genomsnittligt utbetalt belopp baserat på samtliga arbetsgivare (medel) och det högsta utbetalda beloppet till en arbetsgivare (max) under 2014 och 2015.²¹

²⁰ Arbetsförmedlingen (2016b).

²¹ Spridningsmått baseras på data över totala utbetalda belopp till arbetsgivare för åren 2014 och 2015. Mini- och max värdena visar hur stor spridning det är mellan utbetalda

Tabell 4 Belopp för yrkesintroduktion till arbetsgivare under 2014 respektive 2015, kronor

Utbetalning lönesubvention	2014	2015
Mini	1 445	904
Medel	29 900	89 100
Max	834 700	6 953 700
Antal arbetsgivare	243	632
Utbetalning handledningsbidrag		
Mini	516	115
Medel	17 800	43 000
Max	461 300	3 197 600
Antal arbetsgivare	271	643

Källa: Arbetsförmedlingen. Konkurrensverkets bearbetning.

belopp till arbetsgivare. Det beror på hur många yrkesintroduktionsanställda en arbetsgivare har haft och hur länge en anställning pågått under ett år.

2 Användningen av anställningsstöd

Anställningsstöd syftar till att förbättra sysselsättningsmöjligheterna för personer som av olika anledningar har svårt att få en anställning. Till en lägre kostnad kan arbetsgivaren bilda sig en uppfattning om den anställdes lämplighet för jobbet.²²

Ekonomiskt stöd i form av bidrag för handledning/utbildning syftar till att kompensera arbetsgivaren för produktionsbortfall som uppstår genom att en ordinarie anställd avsätter en del av sin arbetstid för handledning av den som har en subventionerad anställning.

På sikt kan lönesubventioner eller andra ekonomiska stöd ha en positiv effekt för en långtidsarbetslös genom att praktiska erfarenheter av en arbetsplats stärker den arbetslöses arbetsförmåga och ställning på arbetsmarknaden.

Det finns flera vanliga invändningar mot anställningsstöd. En av dem handlar om så kallade dödviktseffekter. Det innebär att en del av dem som anställs med en lönesubvention skulle ha rekryterats av berörda arbetsgivare även utan subventionen. En annan effekt kan vara substitutionseffekten som innebär att vissa som anställs med lönesubvention ersätter andra personer som de arbetsgivarna istället skulle ha rekryterat.²³

²² Konjunkturinstitutet (2014).

²³ Behrenz et al (2015).

Stöd för yrkesintroduktion är marginellt i förhållande till andra stöd

Anställningsstöd från Arbetsförmedlingen kan till exempel vara att arbetsgivaren får ersättning för arbetsgivaravgifterna eller ersättning för en del av lönekostnaden. Anställningsstöden förutsätter att arbetsgivare betalar lön som är likvärdigt eller enligt kollektivavtal i branschen. Arbetsgivaren har därför alltid en kostnad för den anställda.

Under år 2014, som är Konkurrensverkets utvärderingsår för yrkesintroduktion, fattade Arbetsförmedlingen knappt 311 000 beslut om anställningar med någon form av lönestöd.²⁴ Flest beslut fattades om så kallade nystartsjobb, drygt 120 000 beslut.²⁵ Det var alltså avsevärt fler beslut som fattades om andra anställningsstöd än för yrkesintroduktion under år 2014.

De subventionerade anställningarna har enligt Arbetsförmedlingen ökat påtagligt under de senaste 10 åren och uppgick år 2014 till i genomsnitt drygt 137 000 anställningar i månaden.²⁶

De subventionerade anställningarna var relativt utbredda på arbetsmarknaden under 2014, då närmare vart femte företag hade minst en pågående lönesubvention. Majoriteten av företagen var småföretag vilket innebar att de små företagen hade en betydligt större del

²⁴ Arbetsförmedlingen (2014). Besluten omfattar anställningar inom förstärkt särskilt anställningsstöd, instegsjobb, lönebidrag, nystartsjobb, offentligt skyddat arbete, särskilt anställningsstöd, trygghetsanställning och utvecklingsanställning.

²⁵ Arbetsförmedlingen (2014).

²⁶ Arbetsförmedlingen (2016a). Siffran baseras på Arbetsförmedlingens månadsstatistik över kvarstående i olika sökandekategorier.

av de subventionerade anställningarna än vad som utgjorde deras andel av det totala antalet anställda på arbetsmarknaden.²⁷

Arbetsförmedlingen fann i sin kartläggning 2016 att företag som drivs i vinstsyfte i störst utsträckning tagit del av subventionerade anställningar.²⁸ Utgifterna för ersättning till arbetsgivare följer i hög utsträckning den volymutveckling som skett med antalet deltagare.²⁹

Tabell 5 Anställningar med lönestöd. Ersättning till arbetsgivare. Belopp i miljoner kronor

Anställningar med lönestöd	År 2014	År 2015
Nystartsjobb	6 613	6 675
Trygghetsanställning	5 042	5 253
Lönebidrag	4 353	4 105
Utvecklingsanställning	1 535	1 343
Förstärkt särskilt anställningsstöd	1 278	1 174
Särskilt anställningsstöd	1 153	1 193
Skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare	612	525
Instegsjobb	564	675
Yrkesintroduktionsanställning	12	84
Totalt	21 162	21 027

Källa: Arbetsförmedlingen (2016b), sid 73.

De nio olika anställningsstöd som finns i tabell 5 kan komma att kompletteras med ytterligare ett anställningsstöd. I budgetunderlag för perioden 2017–2019 föreslår Arbetsförmedlingen införandet av

²⁷ Arbetsförmedlingen (2016a).

²⁸ Arbetsförmedlingen (2016a). Nivån år 2014 var dock i nivå med, eller till och med något lägre, än deras andel av arbetsmarknaden, sett till totalt antal anställda per juridisk form.

²⁹ Arbetsförmedlingen (2016b).

en ny subventionerad sysselsättningsinsats inom organisationer, föreningar och statlig sektor.³⁰

I budgetunderlaget för perioden 2017–2019 föreslår Arbetsförmedlingen även ett förenklat system för subventionerade anställningar. Ett enhetligt system skulle syfta till att förenkla, öka träffsäkerheten och minska eventuella dödviktseffekter. Detta skulle kunna ersätta de befintliga stöden instegsjobb, nystartsjobb, särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd, traineejobb och extratjänster. Förslaget ska enligt Arbetsförmedlingen ses som en viljeinriktning och behöver ytterligare utredning.³¹

2.1 Motiv för att använda stödet för yrkesintroduktion

I Svenskt Näringslivs rapport *Yrkesintroduktionsanställningar - fler jobb om fler företag kan delta*, uppger företrädare från arbetsgivarorganisationer att yrkesintroduktionsanställningar främjar kompetensförsörjningen. I en del branscher kan anställningarna vara ett sätt att öka yrkets status och därmed också främja framtida rekryteringsarbete. I yrken där personalomsättningen är stor ses anställningsformen som en möjlighet att få fler att stanna kvar längre på sin arbetsplats.³²

Den subvention som ges ses som mycket viktig av arbetsgivarorganisationernas företrädare. Företagen har kostnader för att anställa medarbetare på avtalet och ordinarie personal behöver tas ur produktion vid handledning, vilket medför ett produktionsbortfall. Företrädarna ser inte någon risk för att företag skulle sätta yrkes-

³⁰ Arbetsförmedlingen (2016d).

³¹ Arbetsförmedlingen (2016d).

³² Svenskt Näringsliv (2015).

introduktionsanställningar i system som ett sätt att minska kostnaderna.³³

Företrädarna för de fackliga organisationerna som Svenskt Näringsliv intervjuat anser att stödet medför att företagen mer strategiskt arbetar med personalförsörjning och företagsspecifik utbildning, vilket kan bidra till en ökad konkurrenskraft. Även de fackliga företrädarna ser anställningsformen som rekryteringsfrämjande och statushöjande för yrken som omfattas av avtalet.³⁴

Ett par av de intervjuade fackliga företrädarna anser att flera av de många lönesubventioner som finns kan leda till en snedvridning av konkurrensen, men att risken är lägre med yrkesintroduktionsanställningar eftersom arbetsmarknadens parter tar ansvar.³⁵

Statskontorets utvärdering av yrkesintroduktionsavtalen

Av Statskontorets rapport (2015) framgår att många arbetsgivare inte erbjudit den yrkesintroduktionsanställda en reguljär anställning efter att stödperioden är slut.³⁶ De förhoppningar som företrädare för arbetsgivarorganisationerna har uttryckt om att yrkesintroduktionsanställningar främjar kompetensförsörjning tycks därmed, åtminstone inte under det första året, haft någon större effekt.

³³ Svenskt Näringsliv (2015).

³⁴ Svenskt Näringsliv (2015).

³⁵ Svenskt Näringsliv (2015).

³⁶ Statskontoret (2015).

Detta kanske delvis kan förklaras med att närmare 50 procent av arbetsgivarna uppgav att skälet till att anställa med yrkesintroduktion var att göra en samhällsinsats, snarare än som ett verktyg för den egna kompetensförsörjningen, vilket omkring 40 procent av arbetsgivarna angav som skäl.³⁷

Tre fjärdedelar av arbetsgivarna som har anställt med yrkesintroduktion har tagit emot unga för lärande på arbetsplatsen under de senaste fem åren. Av de arbetsgivare som har anställt i elbranschen, där det sedan tidigare finns en etablerad lärlingsmodell, hade närmare 90 procent tagit emot unga tidigare. Av arbetsgivarna som omfattades av det andra stora yrkesintroduktionsavtalet, Teknikarbetsgivarnas avtal, hade drygt 80 procent tagit emot unga tidigare.³⁸

Lönesubventionens betydelse för företagen

Statskontoret genomförde under våren 2016 en enkät riktad till arbetsgivare som hade anställt på yrkesintroduktionsavtalet. Av de totalt 375 arbetsgivare som svarade uppgav drygt 50 procent att det ekonomiska stödet varit helt avgörande eller av stor betydelse för att de skulle anställa en ungdom på avtalet.

³⁷ Statskontoret (2015).

³⁸ Statskontoret (2015).

Tabell 6 Det ekonomiska stödets betydelse för arbetsgivarna beslut att anställa, år 2016³⁹

	Antal företag	Andel
Ja, helt avgörande	108	29 %
Nej, ingen betydelse alls	88	23 %
Stödet har haft stor betydelse	83	22 %
Stödet har haft viss betydelse	77	21 %
Ej svar	11	3 %
Osäker/vet ej	8	2 %
Totalt	375	100 %

Källa: Statskontoret.

Av företagen inom industrin var det 60 procent av arbetsgivarna som uppgav detta. Av små företag med mellan 0–9 anställda angav 60 procent att stödet haft avgörande eller stor betydelse.

Statskontoret ställde även i enkäten 2016 en fråga om i vilken utsträckning det ekonomiska stödet för handledning, cirka 2 500 kronor per månad, täcker kostnaderna för handledning under anställningen.

Tabell 7 Stödet för handledning, år 2016⁴⁰

	Antal företag	Andel
Nej, handledarstödet täcker inte kostnaderna	164	44 %
Handledarstödet täcker i stor utsträckning kostnaderna	87	23 %
Ja, handledarstödet täcker kostnaderna	63	17 %
Osäker/vet ej	52	14 %
Ej svar	9	2 %
Totalt	375	100 %

Källa: Statskontoret.

³⁹ Frågan löd: "Har det samlade statliga stödet, dvs. lönesubventionen och handledarstödet, varit avgörande för att du skulle anställa en ungdom på yrkesintroduktionsanställning?"

⁴⁰ Frågan löd: "Täcker handledarstödet om 2 500 kronor per månad era totala kostnader för handledning under anställningsperioden?"

Drygt 40 procent av alla arbetsgivare ansåg att stödet för handledning inte täckte kostnaderna. Nedbrutet på branschnivå uppgick andelen till 60 procent hos industrins arbetsgivare.

Resultaten ska dock tolkas försiktigt då det finns en risk för att företag av egenintresse överdriver betydelsen av det ekonomiska stödet för yrkesintroduktion.

3 Anställningsstöds eventuella effekter på konkurrensen

Det finns flera utvärderingar av vilka effekter anställningsstöd har för individernas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och få en reguljär anställning⁴¹. Det har gjorts effektutvärderingar av olika former av företagsstöd för till exempel innovation eller starta eget där stödets effekt på till exempel tillväxt utvärderats.⁴²

Subventioner, som till exempel olika former av anställningsstöd, kan påverka konkurrensen mellan företag, särskilt om subventionerna är stora och bara tillgängliga för vissa företag som konkurrerar med varandra.⁴³ Några tidigare studier har uppmärksammat ett visst överutnyttjande av anställningsstöd i vissa branscher.⁴⁴ Detta kan bland annat medföra en priskonkurrens mellan företag som har eller inte har anställda med lönesubventioner.

När nivån på anställningsstödet är lika för alla som omfattas av stödet, oavsett individernas olika personliga förutsättningar att bidra till det arbete som ska utföras, är det sannolikt att ersättningen antingen under- eller överkompenserar arbetsgivaren. För vissa arbetsgivare kan ersättningen vara mer avvägd.

⁴¹ Se till exempel Vikström (2015), Datta Gupta et al (2015), Eliason och Angelov (2014), Forslund och Vikström (2011), Statskontoret (2011), Riksrevisionen (2006).

⁴² Till exempel så studerade Tillväxtanalys (2014) två selektiva företagsstöd för innovation och tillväxt från Vinnova. Oxford Research (2012) gjorde utvärdering av regionalt företagsstöd i norra Sverige, som investeringsbidrag och konsultcheck. Institutet för Tillväxtpolitiska Studier (ITPS) utvärderade år 2003 stöd till start av näringsverksamhet. Stödet gavs i form av aktivitetsstöd till en arbetslös för att starta företag.

⁴³ Office Fair Trading 2007.

⁴⁴ Bland andra Riksrevisionen (2006) samt SOU 2014:16.

Varaktigheten på subventionen har också betydelse för vilken effekt subventionen har på konkurrensen på marknaden och hur det påverkar marknadens aktörer.⁴⁵

Risken för konkurrensnedvidande effekter är större när kostnader som subventioneras utgör en stor andel av företagets totala kostnader.

Subventioner kan även innebära att företag som i normala fall skulle slås ut från marknaden på grund av ineffektivitet överlever på grund av subventionerade lönekostnader.

Små företag är särskilt känsliga för effekter som följer av att stöd går till konkurrerande företag eftersom de normalt har sämre förutsättningar för kapitalförsörjning och finansiell uthållighet och därmed svårare än andra att klara konkurrensen från företag som får ekonomiskt stöd.⁴⁶

De senaste årens anställningsstöd har främst nått anställda i branscher med låga löner. Det handlar till exempel om tjänstesektorer som detaljhandel, fastighetsservice och lokalvård.⁴⁷ I Behrenz et al (2015) kartläggning framkommer att branscherna detaljhandel, restaurang-, -catering och barverksamhet samt specialiserad bygg- och anläggningsverksamhet var de tre branscher med flesta antal subventionerade anställda år 2013.⁴⁸

Arbetsförmedlingens kartläggning (2016a) visade att branscherna restaurang, taxi och bilserviceverkstäder hade många stöd i för-

⁴⁵ Chapple (1999).

⁴⁶ Konkurrensverket (2002).

⁴⁷ SNI koderna G, K-N och R. Konjunkturinstitutet (2014).

⁴⁸ Behrenz et al (2015) sid.20.

hållande till antalet anställda i respektive bransch.⁴⁹ Även butiker, varuhus och stormarknader samt städbranschen hade ett stort antal stöd. Arbetsförmedlingen ansåg dock att det är *”svårt att på en generell nivå uttala sig om de olika stöden överutnyttjas eller leder till en konkurrensnedvridning och i vilken utsträckning det sker”*.⁵⁰

Det beror bland annat på brist på vedertagna definitioner om vad som är överutnyttjande av anställningsstöd samt att de olika företagen och branscherna arbetar under vitt skilda förutsättningar.

Arbetsförmedlingens analys indikerade inte något omfattande överutnyttjande av subventionerade anställningar. Det fanns dock exempel på företag som har eller hade haft många stöd utan att anställa någon och där den arbetssökandes möjligheter att få andra anställningar inte stärkts. Om det rör sig om företag som drivs i vinstsyfte kan det inte uteslutas att det medför konkurrensfördelar för dessa företag. Att analysen inte indikerar något omfattande överutnyttjande på riksnivå utesluter enligt Arbetsförmedlingen inte att stödets användning kan få konkurrensnedvridande effekter på lokal nivå inom vissa branscher.⁵¹

⁴⁹ Arbetsförmedlingen har särskilt kartlagt taxiföretag och fann att i vissa regioner och orter kan det finnas ett överutnyttjande. Vidare visade de företag som anställt många med bidrag en högre vinstmarginal än normalt för branschen (Arbetsförmedlingen 2016c).

⁵⁰ Arbetsförmedlingen (2016a).

⁵¹ Arbetsförmedlingen (2016a).

4 Utvärdering har enbart varit möjligt för ett räkenskapsår

I rapporten jämförs eventuella ekonomiska effekter för företagen med anställningsstöd för yrkesintroduktionsanställda med företag som inte har haft stödet. Effekterna analyseras genom så kallad "difference-in-differences" analys (DiD).⁵² Nyckeltal från företagens bokslut för perioden år 2012–2014 har använts.

Vid en utvärdering av effekter i en DiD-analys behövs det två grupper av företag. En grupp företag som har tagit del av en insats (stömgruppen) och en grupp av företag som inte tagit del av en insats (kontrollgruppen). Kontrollgruppen består av företag som i så hög utsträckning som möjligt liknar stödföretagen, med avseende på bransch, antal anställda och region, men som inte har mottagit några utbetalningar från Arbetsförmedlingen för en yrkesintroduktionsanställd under 2014. Kontrollgruppen har tagits fram av SCB.

4.1 Litet empiriskt underlag och kort utvärderingsperiod

Arbetet med utvärderingen har varit förenad med ett antal metodologiska utmaningar.

Det totala antalet arbetsgivare som under 2014 hade ansökt om och beviljats stöd för yrkesintroduktionsanställda uppgick till 319 stycken, vilket var avsevärt färre än vad regeringen hade prognostiserat. Arbetsgivarna beviljades stöd för totalt 902 yrkesintroduktionsanställda.

⁵² Variabler redovisas i bilaga 1.

Redan i utgångsläget var alltså underlaget för att analyser väldigt litet. Det slutliga antalet arbetsgivare som mottagit stöd för yrkesintroduktion och som ingår i Konkurrensverkets DiD-analys har av olika skäl reducerats ytterligare till 191 företag.

- Arbetsgivare har fallit bort på grund av bristande bokslutsinformation, vilket beror på att de antingen var enskilda firmor, handelsbolag eller ekonomiska föreningar.
- Arbetsgivare som inte haft bokslutssiffror för perioden 2012–2014 har exkluderats, likaså ingår inte arbetsgivare som inte mottagit något ekonomiskt stöd för yrkesintroduktion under 2014.
- Arbetsgivare som enbart mottagit handledningsbidrag under 2014 har exkluderats då Konkurrensverket utvärderar stödet i sin helhet, det vill säga såväl lönesubventionen som handledningsbidraget.
- De kommuner/landsting som haft yrkesintroduktionsanställda lyfts ur den ekonomiska analysen då dessa arbetsgivare inte är jämförbara med arbetsgivare i den privata sektorn.

När ett företag faller bort faller även dess motsvarighet i kontroll- eller stödgruppen bort. Detta för att uppnå en 1:1relation mellan stödgrupp och kontrollgrupp.

Ett stort problem i effektutvärderingen är att det enbart varit möjligt att utvärdera ett av de två åren då stödet funnits, nämligen år 2014. Det har inte varit möjligt att få in, bearbeta och analysera nyckeltal för samtliga arbetsgivare för 2015 innan slutrapportering i april 2016 då det finns en eftersläpning i inrapportering av bokslut.

Små belopp under 2014

Under 2014 betalade Arbetsförmedlingen totalt ut omkring 7 miljoner kronor i lönesubventioner och 5 miljoner kronor i handledningsbidrag till arbetsgivare som anställt på avtalet.

Under år 2015 betalade Arbetsförmedlingen ut drygt 56 miljoner kronor i lönesubvention och 27 miljoner kronor i handledningsbidrag. Flertalet företag som mottagit utbetalningar av stöd under 2014 hade stöd även under 2015.

Andra anställningsstöd till arbetsgivare med yrkesintroduktion

Konkurrensverket har kontrollerat hur många av arbetsgivarna som mottagit ekonomiskt stöd för yrkesintroduktionsanställda under år 2014 som även hade ekonomisk ersättning från andra anställningsstöd. Detta eftersom förekomsten av eventuella andra anställningsstöd medför problem med att separera effekterna från just yrkesintroduktionsstödet. Konkurrensverket har gjort motsvarande kontroll för arbetsgivarna i kontrollgruppen.

Skillnader i dataunderlag avseende beslut och utbetalningar

Antalet arbetsgivare som faktiskt har mottagit utbetalningar av ekonomiskt stöd för yrkesintroduktionsanställda är färre än det antal arbetsgivare som har beviljats stöd under 2014 och 2015. Detta har inneburit att antalet arbetsgivare som kan omfattas av en utvärdering varit färre än förväntat.

Inga offentliga uppgifter över förekomsten av kollektivavtal

Företag som inte har kollektivavtal eller hängavtal om yrkesintroduktionsanställningar kan inte ansöka om stöd för en yrkesintro-

duktionsanställd. Eftersom regeringsuppdraget innebar att stödet skulle utvärderas ”.. i ljuset av selektiviteten i åtgärden (bara arbetsgivare som omfattas av kollektivavtal om yrkesintroduktion kan få ta del av stödet)” hade Konkurrensverket en ambition att för DiD-analysen ha en kontrollgrupp av företag som, utöver matchning mot bransch, antal anställda och region, inte hade kollektivavtal eller hängavtal. Detta eftersom dessa företag står längst ifrån möjligheten att kunna nyttja stödet för yrkesintroduktionsanställningar.

Uppgifter om vilka företag som har kollektivavtal är dock inte offentliga och Konkurrensverket har heller inte kunnat ta del av dessa uppgifter vid förfrågan till parterna.

Med anledning av detta avsåg Konkurrensverket att via telefonintervjuer försöka identifiera ett tillräckligt antal företag utan kollektivavtal som skulle kunna motsvara en kontrollgrupp.

Konkurrensverket gjorde utifrån tidigare undersökningar⁵³ om kollektivavtalsanslutna arbetsgivare en sannolikhetsbedömning av hur många företag som behövde kontaktas för att nå upp till ett tillräckligt antal kollektivavtalslösa företag som kunde matchas mot stödföretag (med en viss säkerhetsmarginal). En extern konsult fick i uppdrag att genomföra telefonintervjuer utifrån en lista på drygt 1 000 företag som togs fram av SCB. Undersökningen fick tyvärr ett stort bortfall på drygt 400 företag. Totalt intervjuades 593 företag.

Bortfallet berodde framför allt på att många företag inte ville svara på frågan om de hade kollektivavtal eller inte. Därtill var det en stor grupp företag som inte kunde nås, trots upprepade kontaktförsök. Resultatet blev att endast 69 företag identifierades som kollektiv-

⁵³ Kjellberg (2015).

avtalslösa, vilket var ett för litet antal företag om relationen 1:1 mellan stödföretag och kontrollgrupp skulle kunna behållas.

Konkurrensverket har därför en kontrollgrupp som kan bestå både av företag som inte har kollektivavtal och företag som har kollektivavtal, men som inte har mottagit några utbetalningar från Arbetsförmedlingen för en yrkesintroduktionsanställd under år 2014.

Många faktorer påverkar företagens ekonomiska situation

Ett väsentligt problem med att utvärdera ett enskilt anställningsstöd under en begränsad period är möjligheten att isolera effekterna av stödet från andra händelser i ett företag som påverkar företagets intäkter och kostnader. Att fullständigt isolera effekterna av ett anställningsstöd är enligt Konkurrensverket omöjligt utan detaljerade kunskaper om varje enskilt företags ekonomiska situation.

De metodiska problem som Konkurrensverket haft med utvärderingen visar på vikten av att inventera vilka förutsättningar som finns för utvärdering innan en reform eller åtgärd träder i kraft. Tillgång till relevanta data, möjligheterna att isolera effekterna av en åtgärd samt en tillräckligt lång utvärderingsperiod är nödvändiga förutsättningar för effektutvärdering.

5 Inga signifikanta effekter på företagens ekonomiska resultat

Utvärderingen omfattar 191 företag som Konkurrensverket har haft uppgifter om utbetalningar av både lönesubvention och handledningsbidrag under 2014 samt nödvändig bokslutsinformation för perioden 2012–2014. Det är dessa företag som ingår i DiD-analysen, tillsammans med motsvarande kontrollgruppsföretag.

5.1 Företag som ingår i DID-analysen

Av de företag som ingår i DiD-analysen finns störst antal inom branscherna byggverksamhet samt tillverkning.

Tabell 8 Branschtillhörighet för företag som ingår i den ekonometriska analysen

Bransch	Stödföretag	Kontrollföretag
Byggverksamhet	86	86
Tillverkning	72	72
Handel; reparation av motorfordon	18	18
Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	4	4
Fastighetsverksamhet	4	4
Uthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster	2	2
Övriga branscher*	5	5
Totalt	191	191

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB. Konkurrensverkets bearbetning.

* Övriga branscher är jordbruk/skog/fiske, vård/omsorg, hotell/restaurang, finans/försäkring och information/kommunikation med ett företag vardera.

Som framgår av Tabell 9 liknar kontrollföretagens geografiska utbredning i stort sett den av stödföretagens, vilket minskar eventuella regionalspecifika faktorer.

Tabell 9 Geografisk spridning av företag som ingår DiD-analysen

Område	Stödföretag	Kontrollföretag
Götaland	104	99
Norrland	29	29
Svealand	58	63
Totalt	191	191

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB. Konkurrensverkets bearbetning.

Av Tabell 10 framgår det att de 191 stödföretagen i genomsnitt har fler antal anställda, men något lägre finansiella kostnader och nettoomsättning än kontrollföretagen. Stödföretagen har i genomsnitt högre resultat än kontrollföretagen men kontrollföretagen har i genomsnitt något högre rörelseresultat per anställd än de motsvarande stödföretagen.

Tabell 10 Jämförelse av genomsnittliga nyckeltal mellan stödföretag och kontrollföretag som ingår i DiD (2014), belopp i tusen kronor

	Stödföretag	Kontrollföretag
Resultat	7 959	2 298
Rörelseresultat per anställd	104	113
Antal anställda (st)	96	61
Balansomslutning	120 992	125 582
Finansiella kostnader	104 053	144 365
Nettoomsättning	169 689	111 000
Löner och andra ersättningar	35 111	23 008

Källa: Infotorg. Konkurrensverkets bearbetning.

5.2 Utbetalning av stöd under 2014

Den genomsnittliga utbetalningen av stöd för yrkesintroduktion till företagen var knappt 35 000 kronor.

Tabell 11 Utbetalning av stöd för yrkesintroduktion till företag som ingår i DID-analys, år 2014, belopp i kronor

	Min	Medel	Max	Antal företag
Lönesubvention	1 445	22 284	104 753	191
Handledningsbidrag	516	12 654	66 010	191

Källa: Arbetsförmedlingen. Konkurrensverkets bearbetning.

Knappt 50 miljoner utbetalades för andra anställningsstöd

Konkurrensverket har undersökt förekomsten av andra anställningsstöd hos de företag som ingår i DiD analysen och som under 2014 har mottagit ersättning för yrkesintroduktionsanställda. I de fall andra anställningsstöd finns hos arbetsgivarna inverkar även dessa på effektutvärderingen.

Av de 191 stödföretag som ingår i utvärderingen hade 109 företag även andra anställningsstöd under 2014.

Tabell 12 illustrerar storleken på utbetalningar av andra anställningsstöd som företagen med yrkesintroduktionsanställda (stödföretagen) fick under 2014 samt hur många stödföretag som hade respektive anställningsstöd. Anställningsstödet nystartsjobb var det stöd som flest antal företag hade, efter yrkesintroduktion.

Tabell 12 Utbetalning och antal stödföretag i DiD-analysen som fått utbetalningar från andra anställningsstöd (2014), belopp i kronor

Andra stöd	Min	Medel	Max	Antal företag
Nystartsjobb	7 151	298 241	4 964 687	71
Trygghetsanställning	37 380	225 664	1 167 144	42
Lönebidrag	21 010	229 031	1 214 703	41
Stöd till personligt biträde	1 200	49 224	206 924	31
Utvecklingsanställning	13 825	137 308	484 414	14
Särskilt anställningsstöd	15 708	137 150	345 590	13
Förstärkt anställningsstöd	30 310	112 740	214 840	9
Instegsjobb	45 600	198 894	936 960	6

Källa: Arbetsförmedlingen. Konkurrensverkets egen bearbetning. Att antalet företag är högre än 109 beror på att ett företag kan ha flera olika anställningsstöd och finnas på flera olika ställen i tabellen.

De 109 företagen erhöll under år 2014 totalt 49,4 miljoner kronor i andra anställningsstöd. Stödet för yrkesintroduktion utgjorde cirka 10 procent av de totala beloppen för de 109 företag som även motagit utbetalningar från andra anställningsstöd.

Förekomsten av andra anställningsstöd hos företag i kontrollgruppen

Av företagen i kontrollgruppen var det något färre, 84 företag, som hade anställda på andra anställningsstöd. De erhöll under 2014 totalt 30 miljoner kronor i andra anställningsstöd.

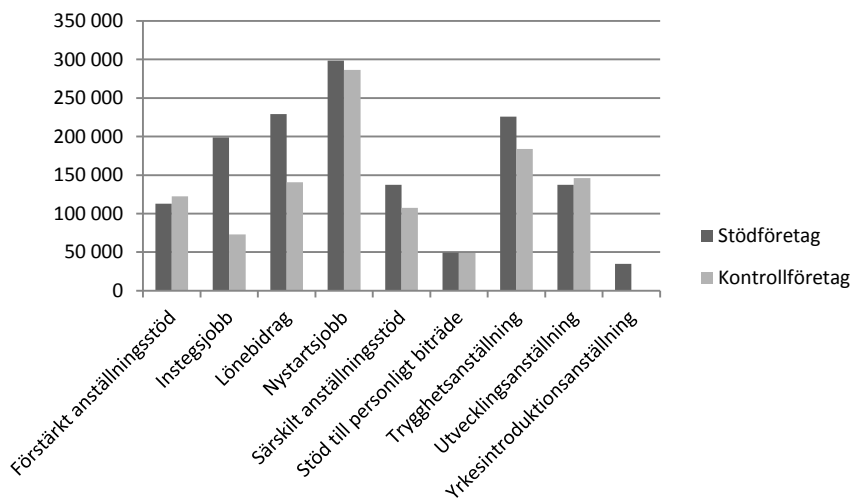
Antal företag och utbetalningar som omfattas av respektive anställningsstöd för företagen i kontrollgruppen framgår i tabell 13.

Tabell 13 Utbetalning och antal kontrollgruppsföretag i DiD-analysen som fått utbetalningar från anställningsstöd (2014), belopp i kronor

Andra stöd	Min	Medel	Max	Antal företag
Nystartsjobb	11 285	286 443	3 192 307	52
Lönebidrag	3 161	140 511	527 772	41
Trygghetsanställning	36 546	183 778	474 373	28
Stöd till personligt biträde	381	48 908	118 810	20
Särskilt anställningsstöd	31 170	107 418	225 190	13
Utvecklingsanställning	44 730	146 083	249 364	8
Förstärkt anställningsstöd	123 940	122 483	183 578	3
Instegsjobb	18 000	72 867	109 400	3

Källa: Arbetsförmedlingen. Konkurrensverkets bearbetning. Att antalet företag är högre än 84 beror på att ett företag kan ha flera olika anställningsstöd och kan finnas på flera olika ställen i tabellen.

Figur 1 Jämförelse av genomsnittlig utbetalning av olika anställningsstöd till stödföretag och kontrollföretag i DiD-analys, år 2014

Källa: Arbetsförmedlingen. Konkurrensverkets egen bearbetning.

Att 109 arbetsgivare med yrkesintroduktionsanställda fick utbetalningar från andra anställningsstöd påverkar företagens resultat. Även 84 av företagen i kontrollgruppen hade nyttjat andra anställningsstöd, vilket kan ha en påverkan i DiD-analysen avseende betydelsen av att inte ha stöd för yrkesintroduktion. I DiD-analysen har Konkurrensverket därför en dummy-variabel "andra stöd".

I detta sammanhang är det viktigt att komma ihåg att de belopp för anställningsstöd som utbetalats till företagen inte betyder att företagens "nettoförtjänst" är detsamma eftersom företagen haft vissa lönekostnader och andra omkostnader för de anställda.

Avsnitt 5.1 och 5.2 illustrerar utifrån en kvalitativ ansats problemen med att utvärdera ett enskilt anställningsstöd för ett enskilt år. Särskilt när företag har flera andra pågående anställningsstöd.

5.3 Ingen statistisk säkerställd skillnad mellan stödföretag och företag i kontrollgruppen

Stödet för yrkesintroduktion har inte någon statistiskt säkerställd effekt på företagens ekonomiska prestation; varken på *resultat* eller på *rörelseresultat per anställd*.

De ekonometriska resultaten visar dock att företagens ekonomiska prestationer kan förklaras av andra faktorer än företagens användning av stödet för yrkesintroduktion så som nettoomsättning, finansiella kostnader och branschspecifika faktorer. Företag som har högre lönekostnader tenderar att ha lägre rörelseresultat per anställd. I jämförelse mellan stödföretagen och kontrollföretagen finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan de två grupperna på fem procent nivå. När det gäller effekten av andra anställnings-

stöd visade det sig att företagen som använt sig av något av övriga anställningsstöd tenderar att ha lägre resultat eller lägre rörelseresultat per anställd.

Konkurrensverkets regressionsanalyser indikerar att varken anställningsstödet för yrkesintroduktion eller andra anställningsstöd haft någon positiv effekt för stödföretagens ekonomiska resultat, jämfört med kontrollgruppen.

5.4 Slutsatser

Den ekonometriska analysmodell som jämför företagen som mottagit stödet för yrkesintroduktion under 2014 med företag som inte tagit emot stödet visar inget statistiskt säkerställt samband på företagen avseende företagens resultat och rörelseresultat per anställd. Konkurrensverkets analys ger inte stöd för att stödet för yrkesintroduktionsanställning under år 2014 skulle haft en sådan ekonomisk betydelse att det snedvridit konkurrensen mellan företag som haft stöd för yrkesintroduktion och företag som inte haft motsvarande stöd.

Om volymerna avseende antal företag och yrkesintroduktionsanställda skulle växa väsentligt och stödet bestå under en längre period skulle det sannolikt kunna uppmätas större effekter. Det finns dock många andra anställningsstöd som är mer ekonomiskt fördelaktiga och tillgängliga för alla företag. Detta innebär att företag som inte har möjlighet att ansöka om just yrkesintroduktionsstöd har möjlighet att anställa på andra stöd som kan ha större ekonomisk betydelse för företagen och därigenom påverka konkurrensförutsättningar mellan företag.

Eftersom det inte finns några offentliga uppgifter över vilka företag som har kollektivavtal har Konkurrensverket inte kunnat utvärdera eventuella effekter av stödet för företag utan kollektivavtal. Det har enbart varit möjligt att utvärdera effekten av inte ha stöd.

Det är inte möjligt att dra några generella slutsatser av anställningsstöds effekter på konkurrensen utifrån utvärderingen. Utvärderingen i kombination med andra studier har visat att en del företag har en mer frekvent användning av anställningsstöd. En utvecklad analys av olika anställningsstöds eventuella effekter på konkurrensen på vissa marknader skulle enligt Konkurrensverket vara motiverat att genomföra.

6 Källor

Arbetsförmedlingen (2016a) *"Subventionerade anställningar – kartläggning ur ett bransch- och företagsperspektiv"*.

Arbetsförmedlingen (2016b) *"Årsredovisning 2015"*.

Arbetsförmedlingen (2016c) *"Taxibranschen – granskning ur perspektivet felaktiga utbetalningar och konkurrensbegränsning"*.

Arbetsförmedlingen (2016d) *"Budgetunderlag 2017–2019, Anslagsutveckling samt förslag till regeländringar"*.

Arbetsförmedlingen (2015) *Faktablad till Arbetsgivare – Yrkesintroduktionsanställning*.

Arbetsförmedlingens *Årsredovisning 2014*.

Arbetsmarknadsdepartementet (2014) *"Uppdrag till Konkurrensverket avseende utvärdering av stöd för yrkesintroduktionsanställningar"*, A2014/560/A.

Arbetsmarknadsdepartementet, Memorandum *"Support for vocational introduction employments"*, 28 maj 2013.

Arbetsmarknadsdepartementet (2013) *"Vissa lagförslag med anledning av trepartssamtalen"*, DS 2013:20.

Behrenz, L et al (2015), *"Arbetsgivareshets perspektiv på subventionerade anställningar"*, Linnéuniversitetet.

Chapple, S, (1999) *"Displacement effects of active labour market policy"*.

Datta Gupta et al (2015) *"Do wage subsidies for disabled workers reduce their non-employment? – evidence from the Danish Flexjob scheme"*, IZA Journal of Labour Policy (2015) 4:10 .

European Commission, *"State aid SA.36671 (2013/N) – Sweden A scheme for employment aid for young workers"*.

Forslund, A och Vikström J "Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt", IFAU Rapport 2011:7.

Institutet för Tillväxtpolitiska studier (2003) "Utvärdering av de näringspolitiska effekterna av stöd till start av näringsverksamhet".

Kjellberg, A (2015) "Kollektivaavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund", Lunds Universitet, juli 2015.

Konjunkturinstitutet (2014), "Lönebildningsrapporten 2014".

Konkurrensverket (2002), "Vårda och skapa konkurrens – vad krävs för ökad konsumentnytta?", Konkurrensverkets rapportserie 2002:2.

Office Fair Trading (2007) "Guidance on how to assess the competition effects of subsidies".

Oxford Research (2012) "Utvärdering av företagsstöd – regional konkurrenskraft och sysselsättning i Norra Mellansverige".

Regeringskansliet (2016) Pressmeddelande "Regeringen utvidgar målgruppen för yrkesintroduktionsanställningar och traineejobb".

Riksrevisionen (2006), "Anställningsstöd", RiR 2006:28.

Statens Offentliga Utredningar (2014) "Det ska vara lätt att göra rätt - Åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten" SOU 2014:16.

Statskontoret (2015) "Utvärdering av stöd för yrkesintroduktionsanställningar", delrapport, 2015:22.

Statskontoret (2011) "Subventionerade anställningar – en kartläggning".

Svenskt Näringsliv (2015), "Yrkesintroduktionsanställningar – fler jobb om fler företag kan delta".

Tillväxtanalys (2014) "Företagsstöd till innovativa små och medelstora företag – en kontrafaktisk effektutvärdering".

Vikström, J (2015), *"Effekter av sekvenser av arbetsmarknadspolitiska program"*, rapport 2015:25, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Bilaga 1

Den ekonometriska modell som används för att utvärdera huruvida YA-stödet påverkat företagets ekonomiska resultat kan specificeras enligt följande;

$$y_{it} = \beta_0 + \beta_1(YA)_i + \beta_2(efter)_t + \beta_3(YA \cdot efter)_{it} + \sum_{j=1}^n \delta_j(\text{andra kostnader})_{jt} + \sum_{j=1}^9 \gamma_j(\text{andra anställningstöd})_{jt} + \sum_{j=1}^n \theta_j(\text{bransch})_{jt} + \varepsilon_{it}$$

Beroende variabler på vänsterledet som vi syftar till att utvärdera är två nyckeltal som beskriver företagets ekonomiska prestationer. De är resultat och rörelseresultat per anställd, vilket Konkurrensverket har tagit från företagets årsredovisning. De ska förklaras av ett antal oberoende variabler; förklarande faktorer som kan beskriva företagets kostnader samt faktorer som kan påverka företagets ekonomiska resultat. Dessa förklarande variabler redovisas i Tabell 14.

Koefficienten som ska identifieras är β_3 . Om stödet för yrkesintroduktion som stödföretagen mottagit under 2014 hade någon statistiskt säkerställt positiv effekt för företagets ekonomiska prestation kommer koefficienten att vara signifikant positiv. Om koefficienten inte är signifikant tyder det på att stödet inte har någon uppenbar konkurrenssnedvridande effekt.

Koefficienten β_1 visar den grundläggande skillnaden mellan stöd-företagen och kontrollföretagen, vilket inte är beroende av själva mottagning av YA-stödet. Om det finns gruppsspecifika egenskaper som bidrar till att ekonomiska prestationer av företagen inom stöd-gruppen skiljer sig från de av företagen inom kontrollgruppen ska koefficienten β_1 vara signifikant.

Koefficienten β_2 finns för att kontrollera tidseffekten som påverkar samtliga företags ekonomiska resultat t.ex. konjunkturuppgång. Tidsdummy-variabeln (*efter*) får värdet 1 om det motsvarar år 2014 och får värdet 0 om det motsvarar tidigare år (2012 eller 2013).

De variabler som har använts i regressionsanalysen för utvärdering av stödets effekter är:

Tabell 14 Listan av variabler som ingår i difference-in-difference-analysen

Beroende variabler (y)	
<i>Resultat</i>	
<i>Rörelseresultat/anställd</i>	
Diff-in-diff variabler	
<i>YA</i>	Om företaget fått YA-stödet under 2014 (=1, stödföretag) eller inte fått YA-stödet (=0, kontrollföretag)
<i>efter</i>	Om det avser före införandet av YA-stödet (=0, alltså 2012 och 2013) eller efter införandet (=1, 2014)
<i>YA*efter</i>	"Sann" effekt av YA-stödet på företagets ekonomiska resultat
Kontrollvariabler	
<i>Antal anställda</i> ^{54*}	
<i>Nettoomsättning*</i>	
<i>Löner & andra ersättning*</i>	
<i>Finansiella kostnader*</i>	
<i>Balansomslutning*</i>	
<i>SAS</i>	Särskilt anställningsstöd
<i>FSA</i>	Förstärkt särskilt anställningsstöd
<i>INS</i>	Instegsjobb
<i>LBI</i>	Lönebidrag
<i>UVA</i>	Utvecklingsanställning
<i>TAS</i>	Trygghetsanställning
<i>NYJ</i>	Nystartsjobb
<i>Övriga stöd</i>	Om företaget har fått något av anställningsstöden ovan än yrkesintroduktionsstödet =1, annars=0

⁵⁴ Variabler som markeras med * är de vars värden logaritmerats.

Bilaga 2

Tabeller DiD-analys

Tabell 15 Effekt av YA-stödet på företagens resultat, * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0.01$, robusta standardfel⁵⁵

	(1)	(2)	(3)	(4)
YA	0,313 (2,21)*	0,276 (1,58)	0,213 (1,21)	0,186 (0,93)
efter	0,401 (2,40)**	0,404 (2,55)**	0,314 (1,95)*	0,310 (1,99)*
YA*efter	-0,275 (1,73)	-0,271 (1,70)	-0,175 (1,13)	-0,163 (1,05)
Nettomsättning	1,405 (5,68)***	1,394 (6,58)***		
Löner & andra ersättning	-0,370 (1,62)	-0,363 (2,02)*	0,225 (0,78)	0,243 (0,85)
Kapitalkostnader	-0,152 (4,50)***	-0,143 (4,40)***	-0,247 (13,67)***	-0,239 (10,46)***
Balansomslutning			1,101 (10,57)***	1,098 (11,15)***
Antal anställda			-0,210 (0,71)	-0,227 (0,87)
SAS	0,339 (1,34)		0,239 (1,56)	
FSA	-0,290 (0,50)		-0,135 (0,25)	
INS	0,012 (0,02)		0,306 (0,50)	
LBI	-0,307 (0,97)		-0,337 (1,27)	

⁵⁵ Standardfel är robusta mot eventuella korrelationer mellan observationer i samma bransch.

forts.

	(1)	(2)	(3)	(4)
UVA	0,083 (0,28)		0,097 (0,48)	
TAS	-0,474 (4,44)***		-0,399 (3,95)***	
NYJ	0,077 (0,42)		0,056 (0,33)	
Något stöd		-0,445 (2,07)*		-0,431 (2,26)**
Tillverkning	-0,315 (2,56)**	-0,237 (3,20)***	-0,037 (0,34)	0,058 (0,62)
Byggverksamhet	-0,407 (4,50)***	-0,309 (6,91)***	0,064 (1,54)	0,162 (4,17)***
Handel	-1,092 (5,82)***	-1,019 (7,04)***	-0,256 (3,13)**	-0,153 (2,35)**
Hotell- och restauranger	-0,966 (2,35)**	-0,814 (8,48)***	-0,868 (1,89)*	-0,512 (2,71)**
Informations- och kommunikationer	0,954 (3,01)**	0,995 (8,47)***	0,965 (4,24)***	1,054 (5,85)***
Finans- och försäkringsverksamhet	1,713 (15,32)***	1,703 (13,59)***	0,940 (4,70)***	0,923 (4,99)***
Fastighetsverksamhet	1,093 (2,71)**	1,109 (6,93)***	0,132 (0,24)	0,152 (0,48)
Verksamhet inom juridik	-0,124 (2,22)*	-0,115 (1,62)	0,242 (4,15)***	0,272 (3,55)***
Uthyrning, fastighetservice	0,427 (2,76)**	0,511 (8,89)***	0,534 (3,63)***	0,715 (8,41)***
Vård och omsorg; sociala tjänster	-0,321 (1,15)	-0,222 (2,06)*	-0,052 (0,20)	0,113 (1,21)
Konstant	-3,292 (9,23)***	-3,295 (7,09)***	-3,539 (2,18)*	-3,662 (2,48)**
R ²	0,48	0,48	0,51	0,51
N	835	835	830	830

Tabell 16 Effekt av YA-stödet på företagens rörelseresultat per anställd, * p<0.1; ** p<0.05; *** p<0.01, robusta standardfel för eventuell korrelation inom bransch

	(1)	(2)
YA	-0,037 (0,27)	-0,045 (0,35)
Efter2014	0,030 (0,25)	0,046 (0,35)
YA*efter2014	0,089 (0,55)	0,062 (0,38)
Nettomsättning	0,913 (6,59)***	0,920 (6,32)***
Löner & andra ersättning	-0,810 (6,96)***	-0,841 (5,99)***
Kapitalkostnader	-0,048 (1,45)	-0,040 (1,17)
SAS	0,083 (0,88)	
FSA	-0,441 (1,90)*	
INS	-0,302 (0,81)	
LBI	-0,279 (1,23)	
UVA	-0,206 (1,13)	
TAS	-0,129 (0,74)	
NYJ	-0,059 (0,60)	
Något stöd		-0,298 (4,23)***
Tillverkning	-0,694 (7,19)***	-0,633 (8,04)***

forts.

	(1)	(2)
Byggverksamhet	-0,979 (19,24) ^{***}	-0,919 (16,99) ^{***}
Handel	-1,329 (17,78) ^{***}	-1,301 (15,75) ^{***}
Hotell- och restauranger	-0,160 (0,80)	-0,575 (3,14) ^{**}
Informations- och kommunikationer	0,190 (1,39)	0,130 (1,05)
Finans- och försäkringsverksamhet	0,407 (6,32) ^{***}	0,388 (5,99) ^{***}
Fastighetsverksamhet	0,975 (5,20) ^{***}	0,827 (6,92) ^{***}
Verksamhet inom juridik	-0,588 (5,54) ^{***}	-0,538 (9,15) ^{***}
Uthyrning, fastighetservice	-0,180 (1,28)	-0,294 (2,57) ^{**}
Vård och omsorg; sociala tjänster	-0,846 -0,694	-0,939 -0,633
Konstant	3,343 (9,97) ^{***}	3,459 (16,24) ^{***}
R ²	0,29	0,29
N	799	799

Konkurrensverket har haft i uppdrag av regeringen att utvärdera konkurrens effekterna av stödet för yrkesintroduktionsanställningar då enbart arbetsgivare som omfattas av kollektivavtal om yrkesintroduktion kan ta del av anställningsstödet.

Slutrapporten beskriver på en aggregerad nivå effekterna av stödet för yrkesintroduktion. Även stödets ekonomiska betydelse i förhållande till andra anställningsstöd som företagen har haft analyseras.

Adress 103 85 Stockholm

Telefon 08-700 16 00

Fax 08-24 55 43

konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se